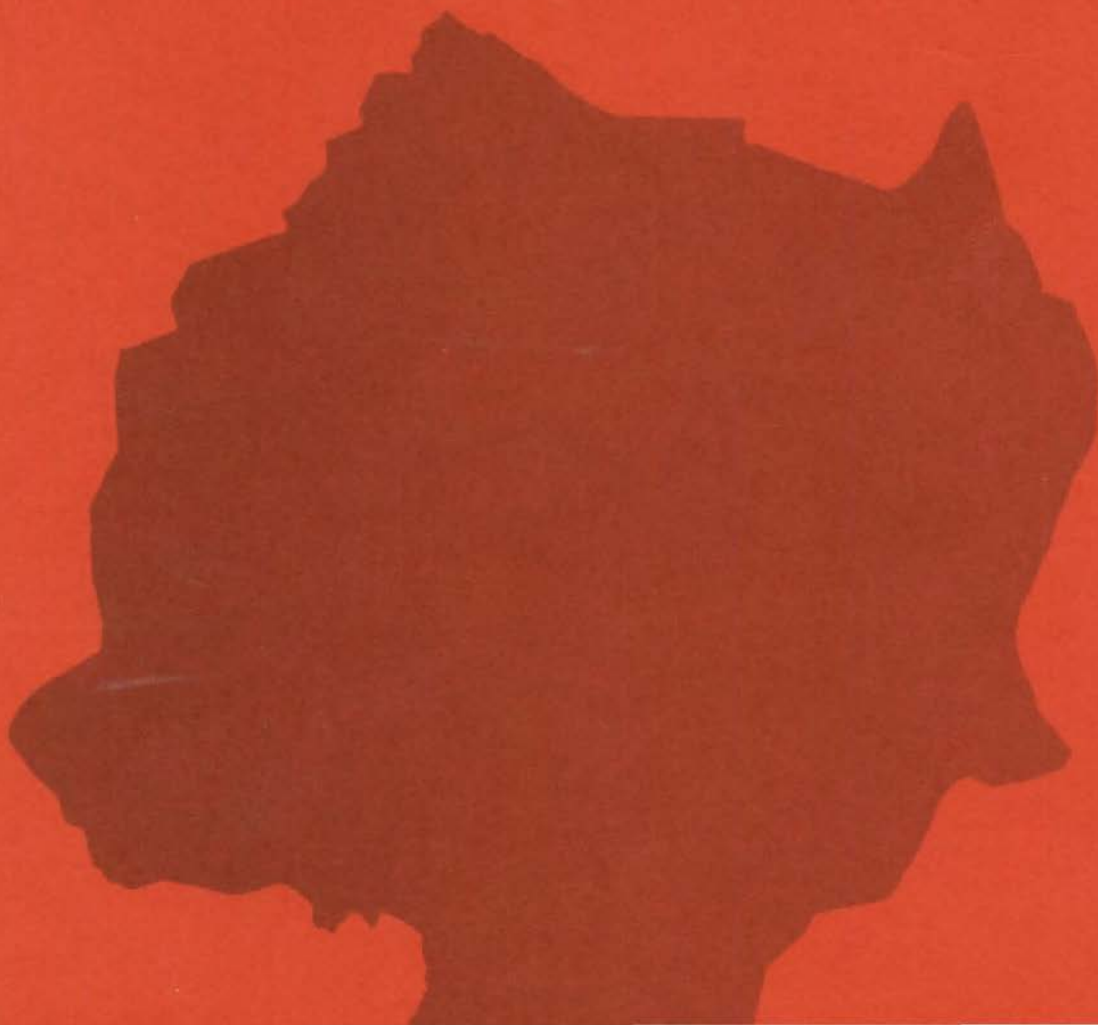

't inschrien

achttiende jaargang nr. 1, januari 1986 kwartaaluitgave

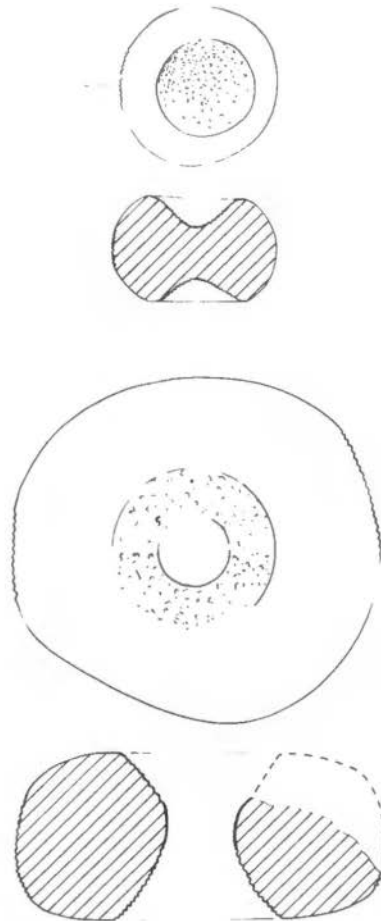

Enkele recente archeologische vondsten uit Twente, I

1. **Usselo, gem. Enschede en Ligtenberg, gem. Rijssen.** Afb. 1. De heer B.J. van der Veer vond onlangs bij werkzaamheden in een tuinderij langs de Buurserstraat ten zuidoosten van Usselo een minirolsteenhamer. De vindplaats ligt op een relatief droge strook grond tussen het Broekheurner en Witte Veen in het oosten en het Usseler en Buurser Veen in het westen. Het stenen werktuigje is geschonken aan de Oudheidkamer Twente onder nr. 1984-8.

De vondst betreft een vlak-rond, bijgeslepen steentje van de steensoort arkose met afmetingen van 40 bij 40 bij 27 mm. Gewicht: 70 gram. In de platte zijden is ter weerszijden een konisch toelopend kuiltje ingeklopt van maximaal 25 mm doorsnede en 8 mm diep. Op de omtrek is één plek aanwezig met klopsporen. De vondst voldoet in alle opzichten aan het begrip 'rolsteenhamer', behalve door zijn afmetingen. De kleinste ons bekende rolsteenhamer meet namelijk 65 bij 53 bij 26 mm en weegt 130 gram.

De heer F. Hegeman vond onlangs eveneens een rolsteenhamer bij de egalisatie van een zandkop in moerassig gebied te Ligtenberg, gem. Rijssen. Melder: H. Ruijken. Aankoop OKT onder nr. 1985 - 1. De plat-eivormige steen van Bontzandsteen meet 95 bij 90 bij 43 mm. 20% van het voorwerp ontbreekt. Het rolsteenhamerrestant weegt 535 gram. Het centrum van de steen bezit een zandlopervormige doorboring met een minimale doorsnede in het midden van 18 mm en een maximale doorsnede van 42 mm. De 'doorboring' bestaat feitelijk uit twee tegenover elkaar gelegen, ingeklopte kuiltjes, waarbij de gemeenschappelijke kuilbodem doorslagen is en de wanden aldaar glad ge-

Afb. 1. Twee rolsteenhamers. Boven: Usselo; onder: Rijssen. Schaal 1 : 2.

schuurd zijn. De omtrek bezit twee plekken met slagsporen. Deze rolsteenhamer is in alle opzichten een normaal specimen van zijn soort.

De rolsteenhamers, beter bekend onder de duitse benaming 'Geröllkeule', worden gezien als 'luxe' klopstenen. De toevoeging 'luxe' slaat op het feit, dat er vele geheel onbewerkte klopstenen bekend zijn. De rolsteenhamers zijn meestal vervaardigd uit natuurlijke rolstenen, slechts incidenteel is hun vorm bijgewerkt zoals het exemplaar uit Usselo. De rolsteenhamers kunnen een zandlopervormige doorboring d.m.v. inkloppen bezitten of één of twee ingeklopte kuiltjes. Het is niet geheel duidelijk of de rolsteenhamers met een doorboring dan wel met twee diepe kuiltjes geschacht of ongeschacht gebruikt zijn. De rolsteenhamers met een ondiepe kuil of kuiltjes zijn zeker in de hand gebruikt. Deze categorie behoort niet, zoals men zou kunnen vermoeden, tot de halffabricaten; enerzijds zijn er daarvan 'te veel' op het totaal der Geröllkeulen, anderzijds tonen zij net als de doorboorde rolsteenhamers één of meer plekken met klopssporen op de omtrek. De datering van de rolsteenhamers valt in de Midden en Nieuwe Steentijd (ca. 7.000 - 2.000 v. Chr.).

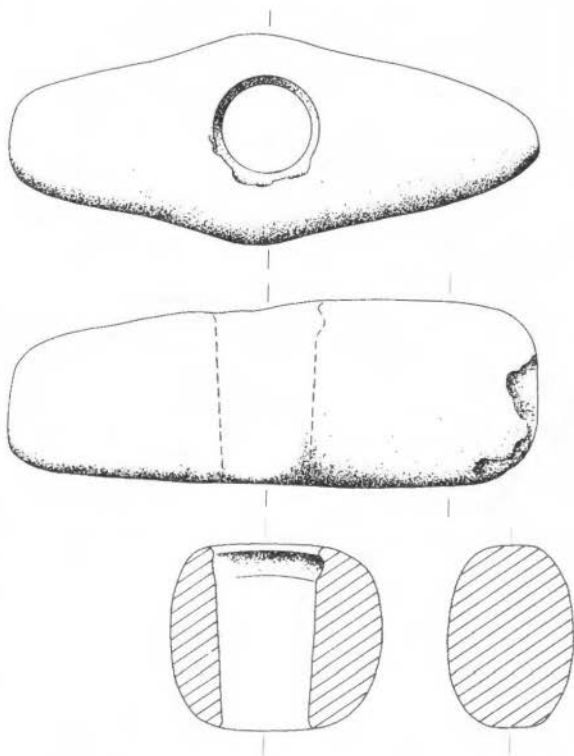
Literatuur:

Hulst, R.S. en A.D. Verlinde, 1976: Geröllkeulen aus Overijssel und Gelderland. Ber. ROB 26, p. 93-126.

2. Mander, gem. Tubbergen. Afb. 2. De heer J. Masselink vond in december 1982 bij het graven van een waterleiding in zijn stal een strijdhamer op 0,5 m diepte. De slechts aan de snede iets beschadigde en verweerde vondst is het meest waarschijnlijk afkomstig uit een grafkuil. De vindplaats ligt bij de westrand van de Mander es, die op een stuwwal is gelegen. De vondst is aangekocht door de Oudheidkamer Twente onder nr. 1983 - 1. Melder: H. Oude Rengerink.

Het voorwerp kan op grond van de aanwezige steelgatverstevingingen en de ten opzichte van de nek hoge snede tot het type P van Addink-Samplonius worden gerekend. Daar de onder- en bovenzijde van de strijdhamer vóór het steelgat min of meer parallel lopen en de bovenzijde achter het steelgat afloopt, dient het voorwerp aan type P 2 te worden toegewezen. De maten van de strijdhamer zijn lengte: 13,6 cm, breedte over het steelgat: 5,4 cm, maximale hoogte: 4,8 cm. Het konische steelgat meet 24 - 28 mm. Bovenin het steelgat is opvallend genoeg een grotendeels omlopende groeve aanwezig.

De schaarse beschikbare associaties met aardewerk doen vermoeden, dat het onderhavige strijdhamertype kan worden toegeschreven aan een vroege fase van de Standvoetbekercultuur, d.i. ca. 2400 v.

Afb. 2. Strijdhamer uit Mander. Schaal 1 : 2.

Chr. Het is niet zeker, dat de zogenoemde strijdhamers werkelijk als zodanig hebben dienst gedaan. Gebruikssporen ontbreken meestal. De strijdhamer is geslepen uit doleriet (oude naam: diabaas). Het meest waarschijnlijk is dit gesteente afkomstig uit midden of oost Duitsland. Steendeterminatie: H. Kars.

Literatuur:

Addink-Samplonius, M., 1968: Neolithische stenen strijdhamers uit midden-Nederland. *Helinium* 8, p. 209-240.

3. Albergen, gem. Tubbergen. Afb. 3. Ir. H. Vos schonk onlangs het handvat van een bronzen scheermes aan de Oudheidkamer Twente (inv. nr. 714). Dit handvat had hij in 1964 gevonden in een beschadigde grafheuvel. Het voorwerp lag naast een crematie en op het voormalige oppervlak onder het opgeworpen heuvellichaam²). Het is niet zeker, of de crematie een primaire of een secundaire bijzetting in de grafheuvel voorstelt, maar de eerstgenoemde mogelijkheid lijkt de meest waar-

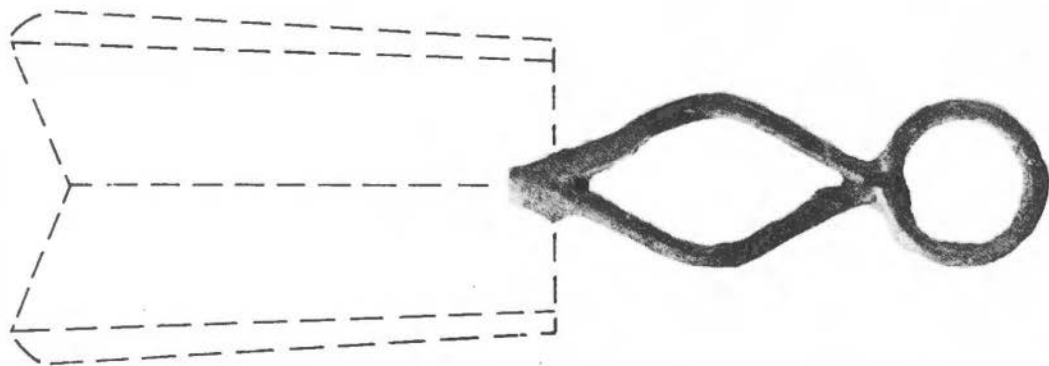
schijnlijke. De bedoelde grafheuvel maakt deel uit van een grafveld, dat gelegen is op een markante dekzandrug.

De 7 cm lange greep, bestaande uit een ruitvormig raamwerk met eindring, is voldoende karakteristiek om het scheermesfragment verantwoord in te delen. Het behoort tot een zeldzaam type, en wel tot het type Schledebrück¹). Het heft moet een bij dit type horend, lang rechthoekig scheerblad met V-vormige insnede aan de voorzijde gedragen hebben. Behalve dit twentse exemplaar zijn er van dit scheermestype slechts twee exemplaren bekend uit Drente³) en één uit Schledebrück in noordelijk Westfalen. Het type hoort thuis in de late Bronstijd, waarschijnlijk vroeg in deze periode (ca. 10e eeuw v. Chr.).

Uit Twente is slechts één ander type scheermes bekend, en wel een ijzeren fragment uit een vroege IJzertijd urn, gevonden te Lossert²).

Noten:

1. Jockenhövel, A., 1980: Die Rasierrmesser in Westeuropa. *Prähistorische Bronzefunde*, Abt. VIII, 3.
2. Verlinde, A.D., 1980: Die Gräber und Grabfunde

Afb. 3. Bronzen scheermes uit Albergen. Schaal 1: 1. Handvat aanwezig, scheerblad gereconstrueerd naar een vergelijkbaar scheermes uit Drente.

der späten Bronzezeit und frühen Eisenzeit in Overijssel, III. Ber. ROB 30, p. 65-168 (zie p. 138 nr. 530 en p. 70 nr. 202).

3. Butler, J.J., 1960: A Bronze Age concentration at Bargerooosterveld. *Palaeohistoria* 8, p. 101-126.

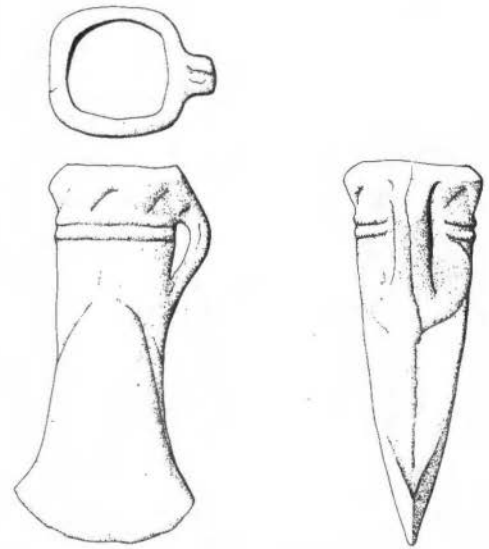
4. **Wierden.** Afb. 4. In november 1983 vond landbouwer J.W. Nijsink op zijn akker ten noorden van Wierden een bronzen kokerbijl van 10 cm lengte. De akker ligt aan de westrand van het veenbekken van Vriezenveen. In de prehistorie heeft er in dit vochtige bekken geen bewoning plaats gehad. Wel zijn er allerlei losse vondsten gedaan, vooral uit de Bronstijd, die geïnterpreteerd worden als offergaven. In (voormalige) moerassen en beek / rivierdalen elders zijn ook vrij frequent gave, losse vondsten gedaan. De gave kokerbijl uit Wierden mist bijna het gehele bronsoppervlak als gevolg van de aantasting door humuszuren. De vondst is aangekocht door de O.K.T. onder nr. 1984-1.

De onderhavige kokerbijl behoort tot de zeer kleine groep bijlen, die zowel een imitatie-vleugelversiering in reliëf op de hals draagt (wat op zich veel voorkomt) als een 'zaagtand' versiering in reliëf op de kokermond (wat op zich slechts zes maal elders voorkomt, en wel uitsluitend in midden- en noord Nederland). Voor bijlen met de gecombineerde versiering zijn slechts twee parallelen bekend: een kokerbijl uit Bakkeveen (Fr.) en een exemplaar uit Epe (Gld.). De kokerbijl uit Wierden vormt dus het derde bekende exemplaar van voornoemde subgroep en is de eerste uit Overijssel. Butler beschouwt de bijlen met zaagtandversiering op basis van het verspreidingsbeeld als een ten opzichte van de Hondsrug wat excentrisch gelegen groep, die overigens net als enige andere bijltypen wel gerekend kunnen worden tot de zgn. Hunze-Eems industrie uit (de 2e helft van) de late Bronstijd (ca. 8e eeuw v. Chr.). Andere kenmerken van bijlen uit deze regionale industrie zijn de zware uitvoering, het grote 'elleboog' oor, de cilindervorm van het bijlichaam en de boogvormig be-

grensde voor- en achtervlakken, welke kenmerken ook aanwezig zijn op de bijl uit Wierden.

Literatuur:

Butler, J.J., 1961: De noordnederlandse fabrikanten van bijlen in de late Bronstijd en hun produkten. *Nieuwe Drentse Volksalmanak* 79, p. 199-233.

Afb. 4. Bronzen kokerbijl uit Wierden. Schaal 1:2.

A.D. Verlinde.

Enkele recente archeologische vondsten uit Twente, II

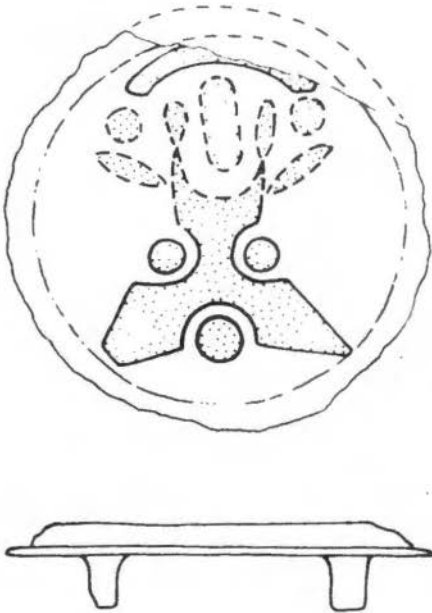
1. **Hengelo.** Afb. 1. In een noodopgraving van de A.W.N., afd. Twente in de Egberink es ten zuiden van Hengelo, waar industriëvestiging zal plaats vinden, werden in 1984 vooral Karolingische vondsten gedaan, en wel een 8e eeuwse boomstamput, enige scherven van Badorf potten en reliëfbandamphoren, tientallen scherven van vroeg middeleeuwse kogelpotten en een geëmailleerde bronzen schijffibula. De laatste is door W. Telleman gevonden in een laat middeleeuwse ontginningsgreppel onder het dikke esdek, 10 m ten westen van de waterput. De fibula is de eerste vondst van deze aard uit Overijssel.

De sterk gecorrodeerde mantelspeld heeft

een doorsnede van 28 mm en mist de speld. Op de schijf zijn nog de resten van een emailversiering te zien, waarschijnlijk in de kleuren rood en wit. Het email-ornament toont een figuratief motief, dat toelaat de broche te rekenen tot de zogeheten 'Heiligenfibel'. Deze broches worden beschouwd als vroeg christelijke vrouwen-dracht.

Literatuur:

Vierck, H. 1984: Mittel- und westeuropäische Einwirkungen auf die Sachkultur von Haithabu/Schleswig. In: Archäologische und naturwissenschaftliche Untersuchungen an Siedlungen im deutschen Küstengebiet. Band 2: Handelsplätze des frühen und hohen Mittelalters, p. 366-422.

Afb. 1. Geëmailleerde bronzen mantelspeld uit Hengelo, ca. 9e eeuw. Schaal 1 : 1.

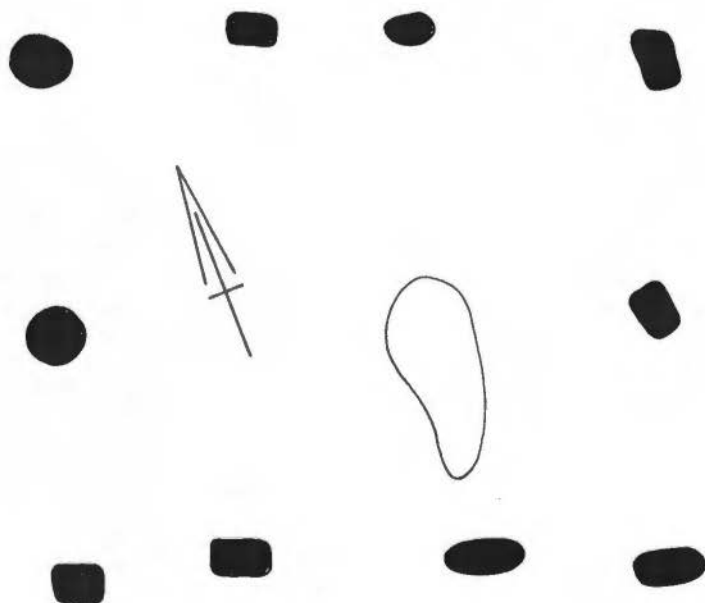
2. **Rossum, gem. Weerselo.** Afb. 2. In juni 1983 deden de A.W.N., afd. Twente en de R.O.B. waarnemingen en een kleine opgraving in een wegcunet voor nieuwbouw op de Rossumer esch. De ondergrond bestond uit lemig zand.

De grondsporen betroffen, naast enige verspreide paalkuilen, slechts een rechthoekig, tienpalig schuurtje van 4 bij 3,5 m. De paalkuilen waren ovaal tot rechthoekig van vorm en 11 - 27 cm diep onder het schaafvlak. Een directe datering voor het schuurtje is lastig, daar slechts één hoekpaal een hard ijzerslakje bevatte. In de

schuur werd een langgerekte, 44 cm diepe kuil met vrij spitse bodem aangetroffen, die slechts houtskool bevatte. Het is zeer twijfelachtig of de kuil gelijktijdig is met de schuur.

De vrijliggende schuur kan nauwelijks anders worden gedateerd dan tussen de 10e en 13e eeuw op grond van het bovenliggende esdek, de vrij scherpe afgrenzing van de paalkuilen, het ijzerslakje, enige kogelpotscherven in de omgeving en een parallel in de middeleeuwse opgraving te Gasselte (Dr.).

J.J. Thomas

Afb. 2. Laat middeleeuwse schuurplattegrond uit Rossum. Schaal 1 : 100.

De Latijnse School in Ootmarsum (II)

In no. 4 van de 10e jg (okt. 1978) werd een bijdrage van Gustaaf Klaas opgenomen over de Latijnse School in Ootmarsum. Hij maakte hiervoor o.m. gebruik van de rapporten van het schooltoezicht. Het gemeentearchief van Ootmarsum bevat echter ook nog een doos over deze school met allerlei wetenswaardigheden. Een samenvatting van de inhoud daarvan is wellicht een welkome aanvulling op het artikel van de heer Klaas.

Inleiding

In de eerste helft van de negentiende eeuw treffen we de volgende schooltypen aan: Allereerst, op basis van een wet van 1806, de lagere school, die zich bepaalde tot het geven van onderwijs in de vakken: lezen, schrijven, rekenen en nederlandse taal. Gegeven door, veelal, één schoolmeester als zgn. opvoeder der jeugd. De groeps-grootte lag toentertijd bij 70. Bij overschrijding van dat getal kon een ondermeester worden aangesteld.

Wie, voor hun algemene ontwikkeling, zijn kinderen wilde zien onderwezen in de moderne talen, frans, duits en/of engels, had om te zien naar een franse school. En wie ze wilde zien bekwamen in de oude talen, latijn of grieks, kon terecht bij een latijnse school. Elke stad van enige betekenis had de laatste vorm. Zo ook Ootmarsum. Een latijnse school had de bedoeling voor te bereiden tot het volgen van hoger onderwijs. Te volgen óf eerst op een atheneum (voor Overijssel in Deventer) als onderbouwstudie daarvan óf direct aan een universiteit. Te vinden in Leiden, Utrecht of Groningen. Waar, naar de trant van die dagen, overwegend in het latijn als voertaal college werd gegeven.

Waar de realisering mogelijk bleek door aanbod van leerlingen was aan een latijnse

school vaak een franse school als toelidingsschool verbonden, maar officieel is het bestaansrecht van die combinatie nooit erkend. Dat aanbod van leerlingen was wisselvallig en hield ten nauwste verband met de roep die van de naam en kundigheid van de docenten uitging.

Wanneer die latijnse school in Ootmarsum is gesticht en hoe haar verloop precies was vóór de negentiende eeuw is vrijwel onbekend. Hoewel het oud-archief van de gemeente Ootmarsum loopt van 1314-1818 bevat het te weinig gegevens juist hierover om zich daarvan een goede voorstelling te kunnen maken. Aan het algemeen stramen ontleend mogen we, voor de tijd van vóór 1815, aannemen dat in Ootmarsum, ten minste sinds 1638, een school heeft bestaan waarin latijn en grieks werd onderwezen. Tijdens een plechtig openbaar, jaarlijks af te nemen, eindexamen in de kerk werden de daarvoor in aanmerking komende 'gepromoveerd' tot het volgen van hoger onderwijs. Het was gewoonte, dat van het spreken in het latijn veel werk werd gemaakt. En dat tijdens genoemd examen de beste leerling zijn leraren in het latijn aansprak en hen dankte voor het genoten onderwijs.

Aan het hoofd van de latijnse school stond vanouds een rector. Sinds 14 juni 1803 was dit de plaatselijke predikant, Petrus Immink, in 1776 in Enschede geboren. Hij zou dit blijven tot zijn dood op 14 april 1841. (Zie voor het schoolleven in zijn tijd de bijdrage van W. Otten in het jaarboek Twente, 1976, pag. 67 t/m 71 en over het rectoraat van een voorganger gedurende 1736-1791: A. Buter 'Kralen aan een rozenkrans - Ootmarsum', pag. 13/14)

Situatie na 1815

De verscheidenheid in opzet bij alle een-

heid bij de latijnse scholen vóór de negentiende eeuw aanwezig, wordt opgeheven door een koninklijk besluit van 2 aug. 1815 'waarbij de organisatie van het Hoger Onderwijs in de Noordelijke Provinciën wordt daargesteld'. Het eerste hoofdstuk van het besluit handelt, in 31 artikelen, over de Latijnse Scholen. Enkele artikelen daaruit. 'Vanwege de stedelijke regering zal een kollegie van ten minste drie personen, onder den naam van curatoren of scholarchen, het bestuur over deze scholen hebben' (art. 26).

'Dit kollegie zal, met de stedelijke regering, de traktementen van den rector, connecter en verdere onderwijzers, gelijk ook het minerval (is: schoolgeld) door de schooljeugd te betalen, naar gelang der plaatselijke omstandigheden regelen' (art. 27).

'Tot het afnemen van het toelatingsexamen zal tweemaal 's jaars, en wel kort voor het begin van elken halfjarigen cursus, moeten gevaceerd (is: zitting gehouden) worden door eene commissie, te dien einde door de stedelijke regering benoemd of gequalificeerd' (art. 6).

'Tot het vervullen van eene open gevallen plaats van onderwijzer aan deze scholen zal, ingevalle die van 's Lands wege eenige subsidie genieten, eene nominatie worden ingezonden (door curatoren?) aan den Secretaris van Staat van Binnenlandsche Zaken, die daaruit de verkiezing zal doen' (art. 35).

'Curatoren of scholarchen zullen bepaaldelijk tweemaal in het jaar een plegtig examen houden en voorts door de leerlingen proeven worden gegeven van hunne bekwaamheid' (art. 28).

'Na den afloop van dit examen zullen de curatoren de leerlingen welke zij bekwaam achten om tot het akademisch onderwijs bevorderd te worden een loffelijk getuigenschrift in de Latijnsche taal verleen' (art. 29).

In de grotere plaatsen werden toendertijd meer dan één soort lagere school aange troffen. Allereerst de burgerschool voor de kinderen van ouders die in staat waren

schoolgeld te betalen. Daarnaast – onderscheid moet er zijn! – de armen-, diaconie- of havelozenschool voor de kinderen van de ouders die geen bijdrage konden afzonderen. De gegoeden zonden hun kinderen, na voorbereiding door een gouverneur of gouvernante, naar een kostschool elders, vaak instituut geheten in combinatie met de persoonsnaam van de leider.

In 1863 roept minister Thorbecke voor een bepaald aantal plaatsen een rijks-hogere burgerschool in het leven, die voor de handel bestemd zou opleiden. De gemeenten mochten dit voorbeeld op eigen kosten volgen. Dit leidde tot concurrentie met de onderbouw van de latijnse scholen, die daarna een kwijnend bestaan begonnen te leiden. Temeer omdat de belangstelling van het rijk zich duidelijk van de franse school verplaatste naar het novum de H.B.S.

Toen in 1876 een (nieuwe) wet op het hoger onderwijs gymnasia in het leven riep als combinatie van latijnse- en franse scholen was het met de levensvatbaarheid van de latijnse school gedaan. Alleen grote plaatsen zagen kans hun latijnse school om te zetten in een gymnasium.

Het nieuwere archief van de gemeente Ootmarsum, dat loopt van 1818-1930, bevat een verzameling stukken, grotendeels aan het curatorenarchief ontleend. Hoewel per onderwerp sterk fragmentarisch aanwezig, kunnen we ons een indruk vormen van het reilen en zeilen van de latijnse school aldaar. Het voornaamste daarvan wordt hieronder weergegeven.

Huisvesting

In feb. 1819 rapporteren curatoren aan het departement 'van Onderwijs, Nationale Nijverheid en Koloniën' dat de school 'steeds in luister toeneemt' maar vragen daarbij aandacht voor het feit van 'het groote gebrek dat geen lokaal voor dezelve aanwezig is, waarvan de Heer Rector de last heeft die in zijne behuizing, welke te zeer beknopt is, het onderwijs moet geven. De Stad, die in schulden versonken ligt,

kan niets bijdragen. Mogten van Zijne Majesteit worden gebeneficieerd met een schoollocaal, de weldaad voor de jeugd zou groot zijn.'

Jan Florijn, 'timmermansbaas', maakt een begroting voor de bouw en komt daarbij op een totale som van f 1574,-. Waaronder voor: 11.000 baksteen en f 154,-; 6 kozijnen met glazen, vensters, hengels en sloten f 260,-; arbeidsloon f 220,-. De school moet aan de dan aanwezige 21 leerlingen, die in klassen verdeeld zijn, ruimte bieden. Eilaas, de aanvraag komt binnen op een ogenblik – er is niets nieuws onder de zon – 'dat 's Rijks uitgaven met de grootste spaarzaamheid moeten worden geregeld' en wordt dus afgewezen.

Teleurgesteld maar niet ontmoedigd schrijven curatoren in okt. 1819 naar Den Haag dat het gemeentebestuur bereid is gevonden 'om twee mensen, die een stadshuisjen bewonen, op een ander te doen overgaan en 't zelve ter dispositie van curatoren te stellen, maar dat de gemeente omtrent de kosten tot de inrigting van 't zelve noodig zwaarigheid moet maken, uit hoofde van de financieele staat van de Stad, zich geene de minste opoffering kan permitteeren, daar de hoofdelijke omslag reeds tot eene hoogte had moeten worden gebracht om vooral de renten van Stads Schulden te dekken; te meer daar Stads-Domeinen grootendeels voor het agterwezen van oorlogslasten hebben moeten verkogt worden'. 'Dat dit tafereel in waarheid bestaat is aan Curatoren bekend en daar zij tog wenschen het School in zijnen luister te behouden niet alleen maar hetzelfde te doen toenemen uit hoofde zich weer eenige jongelingen van elders aangediend hebben na herwaarts te komen'. Curatoren besluiten met mee te delen, dat voor het inrichten van een 'Stads-gebouw' tot school f 450,- nodig zal zijn. En zowaar, het rijk stelt die f 450,- beschikbaar. Op 15 aug. 1821 legt de burgemeester rekening en verantwoording af tot besteding van precies dit bedrag. Waaronder voor: 5000 bak- of tichgelsteen en f 55,-; 3 ramen met

de glazen f 20,-; 4 nieuwe schrijfbanken f 30,-.

Verheffing van het peil; vak wiskunde

In 1825 was men er van rijkswege op bedacht het peil van de latijnse scholen te verhogen. Op twee manieren. Allereerst om aanstelling van slechts gegradueerden te toleren; daarnaast om het aantal verplichte vakken met een uit te breiden, nl. wiskunde. Om dit te stimuleren stelde het rijk salaristoelagen in het uitzicht. f 300,- voor een gegradueerde rector (doctor in de letteren) f 100,- voor een onderwijzer in de wiskunde (doctor in de wis- en natuurkunde). Uiteraard konden de nodige overgangsregelingen getroffen worden om een soepele invoering mogelijk te maken.

Voor Ootmarsum had dit de nodige consequenties. Rector Immink had (slechts) de graad van candidaat in de theologie. Volgende om het predikantschap te kunnen en te mogen uitoefenen. Meer toegespitst op het kunnen dan op het kennen. Maar nu niet meer voldoende voor het rectoraat aan een latijnse school. Hij krijgt echter ontheffing zijn taak als rector voort te zetten. Voor twintig jaar. Ds. Immink was toen 50 jaar en zou dus theoretisch tot zijn emeritaat, toen op 70-jarige leeftijd, zijn dienst als rector kunnen (mogen) blijven vervullen.

Voor het vak wiskunde was reeds aange trokken de Tecklenburger schoolmeester uit Agelo, Johan Wilhelm Schrörlücke die deze beide functies blijkbaar tegelijkertijd wist uit te oefenen. Ook deze werd gehandhaafd. Toen deze, 39 jaar oud, op 10 sept. 1836 overleed begonnen de moeilijkheden met de opvolging. Wel waren curatoren zo gelukkig een zekere A.R. Ranef, 'een zeer knap jong mensch', 'bij provisie' bereid te vinden de taak over te nemen. Wat hij drie jaar gedaan heeft. Toen deze vertrok diende op de vereiste wijze in de vacature te worden voorzien. Tevergeefs klaagde de opvolger van Schrörlücke als

schoolmeester van Agelo dat hij niet in aanmerking kwam. Hoewel bij de voorziening in die vacature openlijk of bedekt de combinatie daarvan met het onderwijzerschap aan de latijnse school in het uitzicht was gesteld.

Curatoren droegen ter benoeming voor Gerrit van Goor Junior, hulponderwijzer aan de Ootmarsumse (lagere) school, waar zijn vader, Gerrit van Goor Senior schoolmeester was. Gerrit Junior was in het bezit van een onderwijzersakte tweede rang. De vader had die van de derde rang. In sommige buurtschappen moest men zich behelpen met meesters van de vierde rang. De tweede rang duidde aan, dat de bezitter bedreven was in het lezen, het schrijven, de rekenkunde, de voornaamste regels van de grammatica van de nederlandse taal en enige kennis bezat van aardrijkskunde en geschiedenis en genoeg paedagogische kennis had om het onderwijs oordeelkundig te geven. Daarmee stond hij dan wel aan de top van zijn collega's maar die kennis was niet voldoende voor het functioneren aan een latijnse school. De voordracht van curatoren, waarop vader Gerrit als figurant no. 2 stond, werd dan ook door het departement afgewezen. Zij het, dat de Junior, ter wille van de school, als tijdelijk aangesteld werd aanvaard. Mits hij, ten overstaan van een provinciale commissie blijken gaf van zodanige bekwaamheid dat hij t.a.v. zijn wiskundekennis te vergelijken was met een candidaat in de wis- en natuurkunde. Van Goor Jr. onderwierp zich wel aan de proef maar de commissie formuleerde het resultaat als het hebben getoond van 'aanvankelijk goede bewijzen van bekwaamheid', een omschrijving waarmee het departement geen genoegen nam om accoord te gaan met een vaste aanstelling op basis daarvan. Een herhaalde proeve van bekwaamheid bracht niet veel wijziging in de situatie, zodat het departement voorschreef dat ultimo juni 1842 de werkzaamheid van onze man moest worden beëindigd.

Rectores

Met het aantrekken van een opvolger van ds. Immink, in 1841, na diens overlijden, was men gelukkiger. Op voordracht van curatoren benoemde de minister de 29-jarig Pierre Antoine Moquette, doctor in de letteren, woonachtig te Amsterdam. Hij was in 1812 in Leiden geboren als zoon van de Waalse predikant aldaar, Jean Baptiste Moquette en van Susanna Vorster. In november 1841 aanvaardde hij zijn betrekking. Op 3 juli 1845 trouwde hij met de 20-jarige Johanna Theodora van Goor, in 1825 in Ootmarsum geboren, dochter van de schoolmeester Gerrit van Goor, op zijn beurt geboortig uit Ruinerwold en van Gesina Pennink. En dus zuster van de bovenomschreven candidaat-onderwijzer in de wiskunde.

Tot aan zijn vertrek naar Meppel in juni 1862 was dr. Moquette aan de school verbonden. Gedurende zijn ruim twintigjarig rectoraat had de school een goede naam en mocht ze zich in een redelijk bloei verheugen.

Als zijn opvolger trad, op 22 dec. 1862, op de 38-jarige doctor in de letteren Hendricus Johannes Guicherit, tot toen privaatsdocent in de oude talen in Haarlem. In 1824 in Den Haag geboren woonde hij, ongehuwd, te Ootmarsum samen met zijn moeder-weduwe Henrietta Isaäca Vaissière, in 1789 ook in Den Haag geboren. Op 1 juli 1865 legde hij, wegens vertrek naar Winschoten, zijn taak als rector neer.

Daarna treffen we als rector aan, de candidaat en daarom in tijdelijke dienst, Petrus Josephus Hubertus Thissen, die op 28 feb. 1821 in Roermond was geboren en, ongehuwd, in mei 1866 zijn functie aanvaardde. Gekomen uit Maastricht vertrok hij op 10 sept. 1867 alweer naar zuidelijker streken, naar Bergen op Zoom. De opstelling van de voordracht van curatoren tot benoeming was niet zonder strubbeling verlopen. Twee van de vijf curatoren hadden hun voorkeur voor een mee solliciterende doctor uitgesproken.

Met ingang van 1868 werd de heer Thissen

op zijn beurt weer in tijdelijke dienst door een candidaat vervangen. Albertus Jan ten Brink, afkomstig uit Ravenstein. Voor een jaar. Van rijkswege werd goedgevonden dat deze tijdsduur nogmaals met een jaar werd verlengd, maar over 1870 zijn geen uitgaven voor de latijnse school meer gedaan. Geboortig uit Appingedam, vertrok Ten Brink in jan. 1870 naar Enkhuizen. Waaruit we moeten concluderen dat de school na 1869 niet meer als zodanig dienst deed. Wel bleef pro forma tot en met 1878 een begrotingspost daarvoor geraamd door de gemeente maar daarna vond ook dit niet meer plaats. De hoop dat, na het vertrek van de tijdelijke rector Ten Brink, de school te eniger tijd nog weer zou functioneren zal door het inwerkingtreden van de wet op het hoger onderwijs in 1876 verdwenen zijn. En dat voorgoed.

Financiering

In het gemeentearchief bevindt zich een ongedagtekende aantekening over 'De onkosten der Latijnsche School te Ootmarsum zijn de volgende: Jaarlijksch Rijks-tractement f 300,-; jaarlijksche inkomsten wegens verhuurde landerijen, tienden en uitgangen van koren tot het rectoraat behorende die door den Rector worden ingevorderd bij benadering f 300,-; jaarlijksch subsidie uit de Gemeentekas voor schoollokalen f 75,-; jaarlijksch tractement van gemeentewege voor niet binnenkomende landhuur enz. toegelegd op f 40,-. N.B. De Rector bewoond zijn eigen huis hetwelk is ingerigt voor een kostschool en draagt de kosten tot onderhoud van hetzelfde alleen, zijnde het minerval (schoolgeld) voor de kostleerlingen onder het jaarlijks door hunne ouders of voogden te vergoeden ad f 350,- kostgeld per leerling, daaronder begrepen hetwelk door de rector zelfs wordt ingevorderd. Het schoolgeld bedraagt f 15,- uit de Stad en buiten de stad f 25,- per jaar.' Uit de 18e eeuw is er nog een ongedateerde aantekening door Alardus Palthe, secretaris, als 'copia' getekend over 'de lan-

derien gehoorende onder het Rectoraat' zijnde: '4 koeweijden bij den Schapeberg, 1 koeweijde bij den Sellekamp; 5 resp. 3 schepel in den binnen Esch; 3 schepel in nutter Esch; 2 mudde landt an den weg nae het Tiggelwerk; 1½ dagwerck hoijland bij Sledden Joans huis en 1 garden an de Steenpoorte en 1 dito an den Sellekamp'. Ook is er nog een stuk aanwezig dat inhoudt 'de condities waar na de heer P. Immink als rector van de Latijnsche school alhier voornemens is op heden den 8 Julij 1808 publijk te verpachten de Rectoraats-tienden als de tiende van Brungerink, de tiende van Raatger en de halve tiende van Wijgman.' Verder ook nog een stuk 'verhuuring van landerijen behorende tot het Rectoraat begin 11 nov. 1866 einde 11 nov. 1872'. Daarop worden uitvoerig 11 stukken grond met de toenmalige huurders vermeld. Totale huursom f 100,25.

Het rijk verleende, zoals reeds vermeld, subsidie in het tractement van de rector f 300,- en in dat van de onderwijzer in de wiskunde (f 100,-) in ruil voor benoemingsbevoegdheid in deze functies. Het werd tot 1855 op naam van belanghebbenden verleend; daarna op die van de gemeente. Dit gaf aanleiding in 1856 van gemeentewege een schoolgeld heffing vast te stellen. Voor iedere leerling in de gemeente geboren f 3,75 in het kwartaal; voor leerlingen van buiten inkomende f 6,25 in het kwartaal, waarmee het vandoes bepaalde bedrag werd bestendig.

Leerlingen

Over het aantal leerlingen zijn enige gegevens bewaard gebleven. Bij de huisvesting van de school, hierboven weergegeven, was sprake van 21 leerlingen. Een verslag van 1818 vermeldt 11. In de zesde klas 4, de vijfde 6 en in de vierde 1. In 1819 blijken er 19 te zijn. In de zesde klas 3, de vijfde 7, de vierde 1 en de derde 8. In een verslag van 1827 staat te lezen, dat 'vijf leerlingen van de zesde klasse hebben den 30 Aug. j.l. met roem hunne oratiën gehouden en zijn tot hooger onderwijs bevorderd.' In

1831 zijn er dan 16, in 1837 slechts 7. In 1843 (dr. Moquette is er dan ruim een jaar) zijn er 5 leerlingen, waarvan 4 in de hoogste klas. In zowel 1844 als 1845 drie in totaal. De rector geeft nu ook zelf les in de wiskunde. En aan nog eens 4 leerlingen in de moderne talen.

In 1855 wordt verklaard dat de school 'zich nog steeds in eenen bloeiende staat bevindt'. Dan is dr. Jan ter Kuile als 'privaat conrector' mede aanwezig als leerkracht. 'Dat de zeer goede vorderingen der leerlingen, welke getal in het afgelopen jaar 21 bedroeg, voor de uitmuntendheid van het onderwijs pleit, hetwelk door ons (curatoren) steeds en vooral ook wederom bij het op den 3den Julij gehouden openbaar examen op de overtuigendste wijze is gebleken'. Leerlingen blijken bovendien aan het onderwijs in de moderne talen te hebben deelgenomen, gegeven door twee zgn. secondanten. Het aantal leerlingen blijft daarna schommelen tussen de 27 en 34. Als dan in 1862 dr. Moquette is vertrokken vermeldt het verslag over 1863 'voor als nog zijn er geen leerlingen voor de Latijnsche school aanwezig. Voor de moderne talen bedraagt het getal 17 leerlingen'. De rector zal zelf alles hebben moeten verzorgen.

Nog bewaarde schoolgeldlijsten vermelden namen van leerlingen uit, naast Ootmarsum zelf, de gemeenten Denekamp, Enschede, Hardenberg, Hengelo en Tubbergen niet alleen maar ook de duitse plaatsen Uelsen en Veldhausen. De gelden werden naar de gewoonte en de mogelijkheid van die dagen deels in 'Holl. Courant', deels in 'Pruisisch Courant' voldaan.

Het lijkt er op, dat met het vertrek van dr. Moquette (en zijn assistenten) het vertrouwen in de school is verloren gegaan. Zijn opvolgers zien er geen kans toe het oude peil en de verworven roem te handhaven. Als dan de laatsten, bij gebrek aan meer en beter aanbod, slechts kandidaten in de letteren zijn, is het met het bestaan en misschien ook met het bestaansrecht ge-

Agenda

**Stichting Oald Hengel,
Historische Sociëteit
Secr. J. Prinsstraat 36
7552 HL Hengelo (O)
Winterprogramma 1986**

22 januari 1986 wordt door middel van dia's een uitstapje gemaakt in de omgeving van Hengelo. Met als titel 'Kennismaking met Ambt-Delden' toont mevrouw Verschuuren uit Delden wat in deze gemeente te zien is aan oude boerderijen, monumenten en natuurschoon.

26 februari 1986 houden leden van de commissie 'Kerkgeschiedenis' binnen de stichting een inleiding over de vroegste kerkgeschiedenis van Hengelo. Aan de hand van dia's en kopiëen van oude plakaten vertellen en laten zij zien wat hier is voorafgegaan aan de Reformatie. T.z.t. zullen zij dan de geschiedenis na de Reformatie behandelen.

26 maart 1986 is dan weer de laatste bijeenkomst. De heer H.A. Kleerebezem uit Borne doet aan de hand van dia's 'Grepes uit het verleden van Twickel' en laat daarbij een geluidsband horen van gesprekken met de Baronesse en ds. Samberg.

De bijeenkomsten op 22 januari en 26 februari 1986 vinden plaats in de Kantine van de Twentsche Courant aan de Beekstraat en die van 26 maart 1986 in de kleine zaal van café-restaurant 'Anninkshook' aan de Anninksweg. Aanvang der bijeenkomsten 20.00 uur. Donateurs en belangstellenden zijn van harte welkom.

daan. Dan valt het doek over een een aantal eeuwen bestaande instelling.

Z.O. Broek-Roelofs

Waarneming 7 t/m 10 november 1983

In het kader van nieuwbouw op het terrein, gelegen tussen de Haaksbergerstraat en de Zuiderhagen naast het Belthoes, werd door de aannemer Koopmans de gelegenheid geboden dit terrein te onderzoeken.

Na verwijdering van een bovenlaag van ongeveer 1 meter, werden op de plaats, waar vroeger o.a. de panden Haaksbergerstraat nummer 23 t/m 27 gestaan hebben in het dekzand de contouren van een waterloop aangetroffen.

Bij de afgraving over ongeveer 15 meter lengte werd aan beide einden een dwarsprofiel gemaakt, die door de Dienst Openbare Werken van de gemeente Enschede werden ingemeten. Zie de profielen 1 en 2.

Uit deze profielen blijkt, dat deze waterloop op 1 meter beneden het huidige maai-veld een breedte had van 7 meter en een diepte t.o.v. het huidige oppervlak van 2.18 tot 2.80 meter. Merkwaardig is, dat deze sloot over de gevonden lengte van 15 meter een bodemval had van 62 centimeter naar het zuiden.

De slootvulling bestond uit bijna vondstloze, wat vette zwarte grond en op de bodem een zeer dun laagje veen. Er was geen spoor van puin of takken te vinden. Op de bodem werd de voet van een Jacobakannetje (14e-15e eeuw) gevonden en op het talud van de sloot een kleine pijpekop (17e eeuw).

Toen omstreeks 1880 dit terrein behouwd werd heeft men een deel van het fundament van pand nummer 23 op de bodem van de waterloop geplaatst en daartoe een zuiver rechtstandige ingraving in de zwarte grond gemaakt van ongeveer 75 centimeter breed. Het fundament zelf was 40 centimeter breed.

De datering van de demping c.q. dichtslibbing van deze waterloop moet gesteld worden op de jongst dateerbare aanwezige vondst. Dat betreft hier de kleine pijpekop. De sloot moet dus in de 17e eeuw of later zijn gedempt.

Het bewijs is moeilijk, zo niet onmogelijk te leveren, maar toch waag ik het een veronderstelling te uiten en wel de volgende.

Deze waterloop kan gediend hebben voor waterafvoer van de buitenste stadsgracht door middel van een overlaat in de buurt van de Veldpoort en zou dan reeds voor 1597 aanwezig geweest moeten zijn. De vraag kan dan gesteld worden, waarom deze toch vrij grote waterloop niet door Jacobus van Deventer is ingetekend in zijn kaart van Enschede.

Het kan zelfs tegen onze veronderstelling pleiten.

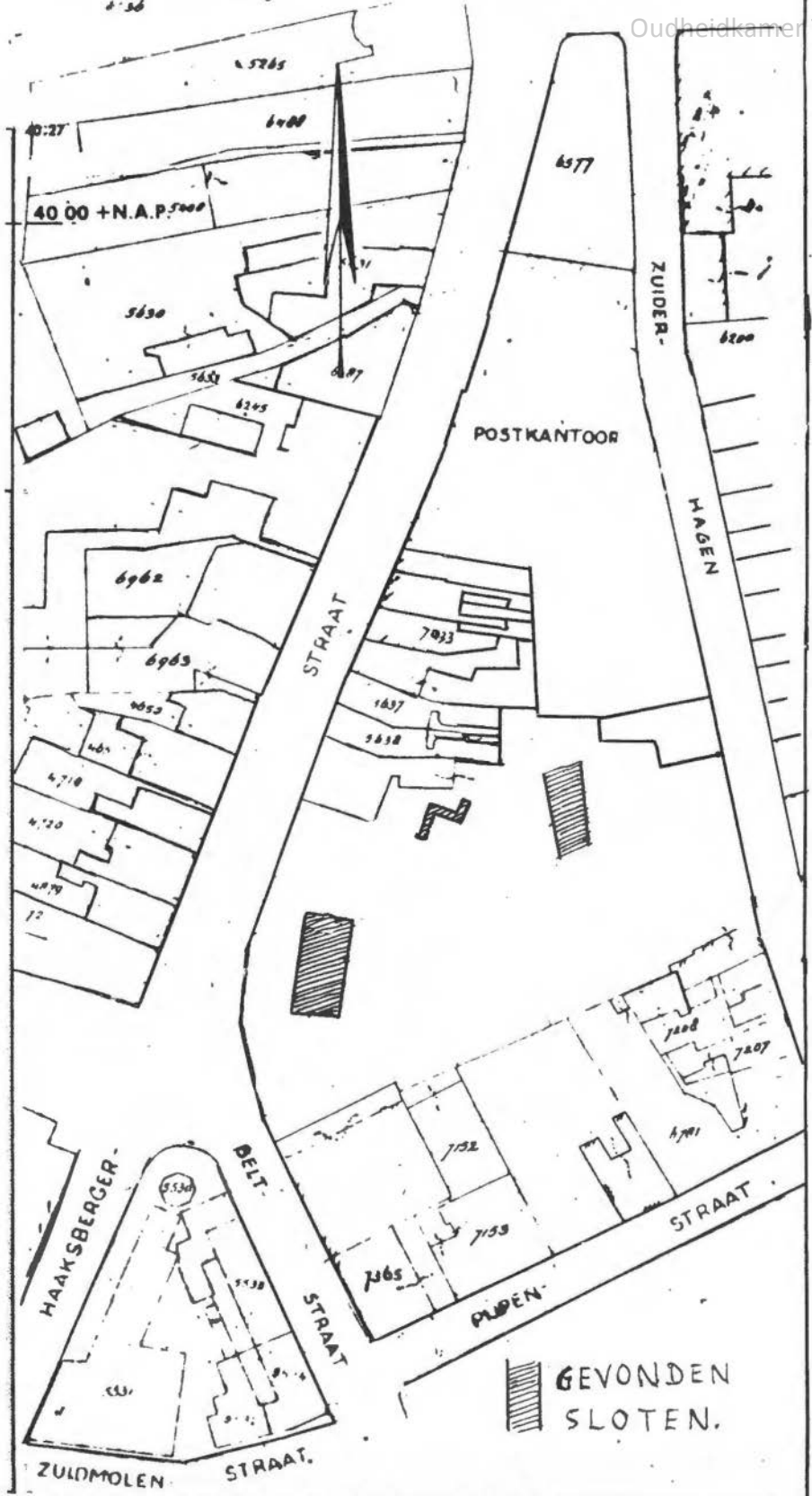
Een andere mogelijkheid is dat deze toch wel brede sloot mede gediend heeft voor wateraanvoer van de bleken, die lagen tussen Beltstraat-Zuidmolenstraat en Haaksbergerstraat. In dat geval is de datering van de waterloop beduidend jonger.

Verder werd op ongeveer 18 tot 27 meter oostelijk van de gevonden waterloop een zigzagcontour aangetroffen van 1 meter breed met 3 armen van elk 5 meter lang. Deze zigzagvorm had rechtstandige wanden, die circa 1½ meter diep in de ongevoerde grond waren uitgegraven. De vulling bestond uit donkergrijs zand met veel resten van dikke wortels. Geen puin.

Zou dit zigzagcontour mogelijk eens onderdeel van een soort verdediging geweest kunnen zijn, gebruikt door de Staatse troepen, de Spanjaarden of die van Bommen Berend?

Wie het weet, mag het zeggen.

H. Kolkman

Beurs

TE KOOP

Twee ingebonden jaargangen van het Duitse weekblad 'Daheim' 1871 en 1872 met bijzonder fraaie pentekeningen.

Inlichtingen tel. 1352 in Ootmarsum.

GEVRAAGD

Overijsselsche almanak van 1835 en 1851.

Telefoon 1364 in Ootmarsum.

FLITSEN UIT DE HISTORIE VAN OOTMARSUM

De Stichting Heemkunde kan de volgende boeken, in de regel studieresultaten van de werkgroepen, uit voorraad leveren:

1. *De Franse tijd* gebaseerd op archiefonderzoek; Werkgr. Gesch. II f 6,-.
2. *Landweren in en om Ootmarsum*, wat het waren, hoe oud, functie en nut; Werkgr. Gesch. II f 6,50. Aangevuld met topografische kaart f 12,50.
3. *Stadsrecht v. Ootmarsum* vanaf 1314 'vertaling' uit 't middelloost-Nederlands; Werkgr. Gesch. I f 5,-.
4. *Inwoners v. Ootmarsum in 1829*; Werkgr. Gesch. I f 5,-.
5. *Jaartallenboekje van Ootmarsum* 1981; Werkgr. Gesch. I f 8,50.
6. *Het leven in de noaberschap* 1982; Werkgr. Dial.+Folklore f 6,50.
7. *De Hof Ootmarsum* 1984; Werkgr. Gesch. II f 19,50.
8. *Marken* (lezing op 16-1-68) ± 1985 (herdr.) een studie over N.Twentse marken; P. van der Maas f 7,50.
9. *Ootmarsum vroeger en nu* met ongeveer 80 illustraties; Gustaaf Klaas f 16,75.
10. *De oude gebruiken van Ootmarsum*; Gustaaf Klaas f 6,-.
11. *Historie van de parochiekerk*; Gustaaf Klaas f 5,-.
12. *De Commanderie der Duitse Orde*; Gustaaf Klaas f 5,-.
13. *Wel en wee oet de Grupkesstraote* verhalen in Ootmarsum dialect; Gustaaf Klaas f 5,-.
14. *Jeugdzorg en onderwijs* 1850-1983 door de Zusters van Amersfoort 1984; D. Nierop f 6,50.
15. *Wandelboekje* 1984; Chr. Velthuis f 7,90.

Verkrijgbaar bij de penningmeester van de Stichting Heemkunde, Commanderiestraat 5 Ootmarsum. Ook in de boekhandel de no's 5-6-7-8-9-15.

Gehoord en gelezen

Couranten

Twentsche Courant 1985

29.8 Toen de Hengelosedwarsstraat nog 17 meter breed zou worden; 29.8 Dorpsraad waakt al 25 jaar over wel en wee van Lonneker; 2.9 Lonneker molen draait weer op eigen wieken; 4.9 Dorpsraad wezenlijk voor democratie in Lonneker; 14.9 Villa Schuttersveld aan Hengelosestraat in verval geraakt; 5.10 Wat wil gewone man laten zien met klederdracht? 12.10 Boerderij-onderzoek maakt weg vrij voor historie van gewone man; 19.10 Verpondingsregister brengt geteisterd Twente opnieuw weer tot leven; 3.11 Duitsers leren van de molenaar in Denekamp; 15.11 Lonneker steekt 'mirreweenter' op Linderijde; 19.11 Oudheidkamer (Hengelo) blijft zitten waar hij zit.....; 22.11 Pathmos is weer als nieuw; 23.11 De Kreenk staat stil bij tien jaar Twentse Spraak; 25.11 'Wel Twente kan waardeern wil de sproake daarvan leern'. Serie 'Vliegend over oud-Enschede. 17.8 Hoe fabrieken de stad beheersten; 24.8 Duizend wagens aan Kanaalstraat; 31.8 Het Hogeland net na wereldoorlog; 7.9 THT-complex in openingsjaar '64; 14.9 Louter fabrieken langs spoorlijn; 5.10 Toen Nico nog volop draaide; 26.10 Twee fabrieken op één luchtfoto; 2.11 De St. Jozefkerk nog ongeschonden; 9.11 Tranen over de Stroinksbleekweg.

Tubantia/Dagblad van het Oosten 1985

30.8 Een boeiend document over 'bouwpastoor' van kerk in St. Petersburg; 31.8 Oudheidkundig consultant gewenst voor Overijssel; 2.9 Molen in Lonneker hoort er weer bij; 4.9 Druk bezocht jubileumfeest voor dorpsraad in Lonneker; 9.9 Jubileumbedeavaart bracht rijke roomse leven terug; 13.9 Overijssels Landschap: ton voor Hof Espelo; 14.9 35000 jaar geschiedenis van aarde in Dinkel-oever; 14.9 Overschot hield het land vol maar er bleef niets over (Enschede); 20.9 Sloop van Waterstaatskerk gaat misschien niet door (Hengelo); 21.9 Voorgeschiedenis van de Twentse streektaal; 24.9 Opknappen zaagmolen Twickel is mogelijk; 24.9 Oude waterput ontdekt bij werk aan rectorshuis (Almelo); 28.9 Kreenk vuur Twentse spraak 10 jaar bezig met moedertaal; 1.10 Antieke brouwerij uit Duitsland naar Almelo; 5.10 Grote enquête over de klederdracht en gebruik; 8.10 Geen reden herbouw van oliemolen in Oele; 11.10 Drie maal 100 jaar cultuur in Hengelo; 12.10 Fossiele bodems in lange ontsluiting van Dinkel-oever; 23.10 Er is nog zoveel bouwkunst te zien in onze provincie!; 23.10 Twickel vraagt bijdrage voor onderhoud aan boerderijen; 14.11 Weer eens een duik in namen; 15.11 Het alternatief van de roep-

blazers; 19.11 Veertig jaar geleden: de eerste ruwe katoen; 22.11 Het Pathmos, een stadswijk van bijzondere allure; 23.11 Boer levert de volkskundige steeds minder 'materiaal' op; 25.11 Jeugd hanteert steeds minder de streektaal; 26.11 Kemissie (midwinterhoornblazen) zegt blazers de wacht aan; 26.11 Overijssels Landschap wil 18 ha kopen (Manderstreu, Mosbeek); 27.11 Wat je wel (of niet) met een boerderij kunt doen.

Serie Rariora (ofwel: Voorwerp van de maand) uit Rijksmuseum: 7.9 Gegraveerd mesheft uit Sibculo is 500 jaar oud; 5.10 Adellijke wapens op ruim drie eeuwen oud wafelijzer; 11 Ontwerpen gebrandschilderde ramen van Grote Kerk in het Rijksmuseum. Serie Over het Twents en de Twentenaren: 19.10 Johan Gigengack; 16.11 Cato Elderink.

H.J. Schuit, *De water- en windkorenmolens in de gemeente Weerselo*, p. 9-14.

J.G. Hobbelink, *Niet vier, maar vijf kerken van Rossum*, p. 14.-15.

L.A. Blenke, *Weerselo en het kanalenplan van eertijds (slot)*, p. 16-20.

H. Engelbertink, *Marke Rossum, deel 12, 1601-1610*, p. 21-24.

Heemkunde, gemeente Weerselo, 1985, no. 15.

J.G. Hobbelink, L.A. Blenke, *De drie kerken van Deurningen*, p. 8-15.

H.J. Schuit, *Het ontstaan van de gemeente Weerselo en de eerste burgemeesters van deze gemeente*, p. 15-20.

J. Wiefker, *De kruiswegstaties uit de R.K. Kerk te Weerselo*, p. 21.

G.W. Vrielink, *Enige gegevens van het stift in Weerselo, Het brouw- en sluitershuis op het Stift*, p. 22-23.

H. Engelbertink, *Marke Rossum deel 13, 1611-1620*, p. 24-28.

Nederlandse Genealogische Vereniging afd. Twente, 1985, no. 4.

A.H. v.d. Veer-Geugies, *Historische Vereniging Schout Ambt Delden*, p. 66.

H. Stubbe, *Naamsveranderingen*, p. 68-69.

W. Kooiman, *Particuliere archieven*, p. 71.

J.C. Goudswaard, *Kwartierstaat Bonvanie*, p. 9.

H.G. Frowijn, *Kwartierstaat Immink/Imming*, p. 10.

A.H. van der Veer, *Kwartierstaat Olink*, p. 11.

J. Roelofs, *Kwartierstaat Makkinga*, p. 12.

K. Westra, *Een voorbeeld van een stamreeks, Stamreeks, Westra van Cornwert en Kimsweerd*, p. 78-79.

Oald Hengel, 1985, no. 4.

R. Scholten, *Het Laarhuis*, p. 61, 63-64.

H.F.A. Dekkers, *De sociogenese van Tuindorp Het Lansink te Hengelo (1)*, p. 68-69.

H. Reynders, *De Woolder erven van Huys Hengelo*, p. 71.

HK/HE/FV, *De werkgroep Industriële archeologie van Oald Hengel*, p. 75.

H. Reynders, *Het Stift Metelen in het Markeboek van Woolde-Driene*, p. 76.

J. Niks, *Marke Hasselo XLVIII. Het erf Lotgerink, "n Zwartensnieder"*, p. 79.

Oald Hengel, 1985, no. 5.

H. Reynders, *Erve Brinkhuis in Woolde*, p. 81.

A.H. Pot, *Het Koninklijk Hengelo's Mannenkoor*, p. 83-84.

H.F.A. Dekkers, *De sociogenese van Tuindorp Het Lansink te Hengelo*, p. 88-95.

J. Niks, *Marke Hasselo XLIX, Het erf Weggink v/h Middenhoekseweg H 334*, p. 99.

Twickel Bulletin, Vereniging Vrienden van Twickel, 1985, no. 20..3.

B.E. Leyssius-Vermunt, *'Twickelse heren hun koetsen en kleren' in het Baljuwhuis in Wassenaar*, p. 22-28.

Tijdschriften

Na telefonisch overleg te raadplegen in de bibliotheek van de Oudheidkamer Twente

Aold-Hokseberge, Orgaan van de Historische Kring Haaksbergen 1985, no. 3.

F. Gebbink-Broekhuis, *De taal van Haaksbergen (LXV), Bernard te Lintelo (22)*, p. 1150-1151.

W.E. ten Asbroek-J.G.L. Overbeeke, *De Erven Noordwick of Noordick (IV) Veldkamp*, p. 1151-1156.

W.E. ten Asbroek e.a., *Woningen rond de Schepersbrink (II)*, Huis nr. 26, p. 1157-1162.

W.E. ten Asbroek-J.G.L. Overbeeke, *De familie Langezaal te Haaksbergen*, p. 1162-1164.

Heemkunde, gemeente Weerselo, 1985, no. 14

G. en M. Nijkamp, *Het Roderveld (enige historische achtergronden)*, p. 6-8.

- **BOEKEN** - topografie nederl., gesch., literatuur etc.
- oude boeken in leer en perkament.
- **PRENTEN** - oude kaarten van overijssel, nederland
en overige landen.
- gemeentekaarten van overijssel.
orig. handgekl. bloemen etc.
- **INLIJSTEN** van al uw prenten, foto's, diploma's,
handwerken etc.
- **BOEKENZOEKDIENST.**
- **INKOOP** van boeken, prenten en ansichtkaarten.

Twents Antiquariaat

Walstraat 10 Enschede
Telefoon 053-305597

Een inschrien is een vakje in de tuugkist waarin waardevolle zaken werden bewaard.

Kopij inzenden aan:

J.J.H. Meijer, Olde Meulenweg 2, 7554 RL Hengelo, tel. 074-912851

Redactie: J.J.H. Meijer, Hengelo, eindredacteur

A.J. Brunt, Delden

A. Buter, Borne

H.H. Hagens, Almelo

J. Overbeeke, Haaksbergen

Th.L.M. van Stapele, Hengelo

Administratie:

't Inschrien, p/a Rijksmuseum Twente

Lasondersingel 129, 7514 BP Enschede

Postrekening nr. 832196 t.n.v. de penningmeester v.d. Oudheidkamer Twente

Bank: Algemene Bank Nederland N.V., Enschede rek. nr. 59.27.45.651

Abonnementsprijs f 15,- per jaar

Losse nummers f 5,- (exclusief portokosten).

Uitgave van de Vereniging Oudheidkamer 'Twente'

Overname van de inhoud, in welke vorm dan ook, is niet toegestaan zonder schriftelijke toestemming van de redactie.